

**AZ ALGÉRIAI HÁBORÚ ÉS A KOMMUNISTA—SZOCIALISTA
EGYÜTTMŰKÖDÉS LEHETŐSÉGE AZ 1956. JANUÁRI
VÁLASZTÁSOK UTÁN**

A második világháborúból meggyengülve kikerült francia imperializmus újabb, másfél évtizedig tartó háborús időszakot zúdított az országra: az indokínai és az algériai háborút.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy az algériai háború, pontosabban az ellene kialakult és a békés rendezést követelő tömegek nyomása hogyan teremtett kedvező lehetőséget a kommunista-szocialista egységfront kialakításához, és hogy ez a lehetőség, amely a baloldal 1956. januári választási sikereiben öltött testet, döntően a Francia Szocialista Párt jobboldali vezetőinek politikája miatt hogyan maradt kihasználatlan.

Dien Bien Phu a gyarmati elnyomás alatt élő népek példaképévé vált. A vietnámi nép győzelmétől is ösztönözve 1954. november 1-én a Franciaország integráns részeként kezelt Algériában maroknyi forradalmár kirobbantotta az antikolonialista nemzeti felszabadító háborút. A burzsoázia politikusai a felkelést követő hónapokban megpróbálták bagatellizálni a fegyveres összecsapások jelentőségét, közönséges rendezavaróknak minősítették a felkelőket és úgy vélekedtek, hogy a rendőrség és kisebb katonai alakulatok mozgósításával rövid időn belül helyreállítják a rendet Algériában. Az összecsapások a felkelők és a katonai alakulatok között azonban nemhogy csökkentek volna az 1955-ös év folyamán, hanem egyre szaporodtak. Az augusztus 20-án Constantine megye északi részében, főleg a városokra kiterjedő összecsapások sorozata, amelyeknek több mint ezer halottja volt, döbbsentette rá a gyarmatosítókat a probléma komolyságára. Szeptember 26-án a Franciaországhoz hú algériai politikusok, akik korábban az asszimiláció hívei voltak, az algériai nemzeti eszme mellett tettek hitet.¹ Az Algériába küldött katonák először szeptember 11-én tüntettek a háború ellen a párizsi Gare de Lyon-on.

Az említett események következtében az algériai háború 1955 őszén a francia belpolitika legfontosabb kérdésévé vált.

Az Edgare Faure kormány november végi bukásának valóságos oka, bár a miniszterelnök által beterjesztett választási *törvényzetről* szavaztak, az algériai probléma volt.

A nemzetgyűlést föloszlatták és az új választásokat január másodikára írták ki.

A francia gazdaság és a társadalom belső fejlődésének eredményeként az 50-es évek közepére a politikai erők olyan fokú polarizációja következett be Franciaország-

¹ Az augusztus 20-i felkelésről, és annak a Franciaországhoz hú algériai burzsoá politikusokra gyakorolt hatásáról: R. L. Le Tourneau: *Evolution politique de l' Afrique du Nord musulman. 1920—1961.* Paris. 1962. 399—401. p.

ban, amely fordulópontoz juttatta az országot.² E polarizáció konkrétan és legvilágosabban az algériai probléma megoldásának a különböző politikai erők által elképzelt módozataiban nyilvánult meg.

A burzsoázia legszélsőségesebb képviselői, élükön Tixier—Vignancourt-ral, katonai kérdésként kezelték az algériai problémát, elutasították a politikai (tárgyalásos) rendezést, a gyarmati rendszer változatlan formában való fenntartásáért harcoltak. A választásokon csekély eredményt értek el: három mandátumot szereztek.³ Hasonlóan vélekedtek, bár választási sikerüket nem annak köszönheték, a poujadesták is. A monopolkapitalista fejlődés által a tönkremenéssel fenyegetett kisiparosok, kiskereskedők és déli bortermelők érdekeinek szószólójaként fellépett poujadesták politikuskoknak fasiszta propagandával (antiparlamentarizmus, antikapitalizmus, idegen gyűlölet) sikerül megnyerniük az említett kispolgári rétegeket és jelentős sikert értek el a választásokon: a szavazatok 11,5%-át megszerezve 52 mandátumhoz jutottak.⁴

A burzsoázia érdekeit képviselő tekintélyes politikusok azonban egy pillanatra sem tévesztve szem elől osztályuk érdekeit, de reálisan számot vetve a belső és nemzetközi osztályharc állásával, különös tekintettel a nemzeti felszabadító mozgalom világméretű előretörésével (Bandung 1955. április) a katonai megoldásokkal szemben a politikai (tárgyalásos) megoldást részesítették előnyben. (Fr. Mitterand, Mendes-France). E politikusok azonban, éppen mert az algériai háború kezdetén a kormány tagjaiként irányították a megtorló hadműveleteket, háborút szítottak, egyedül nem számíthattak túlzott sikerre, mivel a francia néptömegek békevágya egyértelműen és határozottan nyilvánult meg, különösen miután a sorköteles fiatalok és az Algériába küldendő katonák együttes pályaudvari tüntetései egyre sűrűbben ismétlődtek.

Igaz, a francia választók nem voltak egységes véleményen a béke tartalmát illetően. Sokukat megtévesztett a kolonialista propaganda — „civilizációs küldetés” —, Algéria Franciaország szerves része, „a tengerentúli három megye” —, amely komoly hivatkozási alapot talált a több mint százhusz éves gyarmati uralom alatt kialakított szilárd gazdasági, politikai, kulturális és emberi kapcsolatokban. (Közel egymillió francia származású élt Algériában.)

Kompromittáló múltjuk miatt az új politika felé hajló burzsoá politikusok, hogy céljukat megvalósíthassák, mindenek előtt, hogy *kormányra jussanak*, a szocialisták-lal léptek kapcsolatba.

A Francia Szocialista Párt (Section Française de l'Internationale Ouvrière — SFIO) választási propagandája bizonyította, hogy vezető politikusai levonták az események tanulságát és az FKP mellett a *leghatározottabb békepropagandát folytatták*. A párt június végi kongresszusa a *népek önrendelkezési joga mellett* foglalt állást. *Algéria népére azonban nem vonatkozott ez a döntés*. A kiobbant szabadságharc és a belőle származó összes politikai problémák létrejöttének okát a gyarmati adminisztráció rossz munkájában és az európai telepesek rasszizmusában jelölték meg, és egy „nagylelkűbb szociális és gazdasági politika” megvalósítását, az Algériai Gyűlés fel-

² Szántó György: Az FKP politikai irányvonalának alakulása a második világháború befejezésétől napjainkig. Párttörténeti Közlemények. 1964. 4. sz. 123—124. p.

³ A mandátumok megoszlását l.: Revus politique et parlementaire (RPP) 1956. január 15. p.

⁴ W. Rochet: Le caractère fasciste du mouvement poujadeste Cheiers du communisme (CC) 1956. 2. sz. 194—212. p.

osztatását és arányos választási rendszer alapján létrehozott egy kollégiumos helyi parlament megteremtését javasolták.⁵

A választási kampány során az erőszakról való lemondást, a háború befejezését és a tárgyalások megkezdését ígérték a szocialisták: Algéria és Franciaország további kapcsolatainak sorsát a francia és az algériai nép képviselőinek tárgyalások útján kell eldönteni. Javítani kell az algériai nép életfeltételeit nagy mezőgazdasági és ipari beruházásokkal.⁶

E program, mivel hasonlóságot mutatott az FKP programjával, a baloldali egység és egy valóban baloldali politika megvalósításának reményét keltette a békét óhajtó haladó közvéleményben.

A SFIO, amely a burzsoáziával való osztályegyütműködés politikáját a demokratikus érzelmű tömegek előtt azzal leplezte, hogy demokrácia- és nemzetellenességgel védolta a kommunistákat, visszautasította azok december harmadiki együttműködés javaslatát. A baloldal helyett a centrum felé nyitott és a radikál-szocialistákkal (Mendes-France), a szociál köztársaságiakkal (volt gauleisták, Chaban-Delmas) és az UDSR-el, az Ellenállás Demokrata és Szocialista Szövetségével (Fr. Mitterand) december 8-án létrehozta az ún. Köztársasági Frontot.⁷

A politikai erők közül az FKP a kezdetektől a politikai megoldásért és a francia—algériai viszony radikálisan új alapokra való helyezéséért harcolt. Olyan kapcsolat kialakításáért, amely egyetlen nemzetek között létezik, ugyanakkor nem tévesztette szem elől az elmúlt évszázad folyamán kialakult kapcsolatok hatását, ezért vetette fel egy Igazi Francia Unió gondolatát, amelyet egy kommunista és szocialista párt köré tömörült hatalomra került baloldali egységfront valószínűleg volna meg.

S hogy mennyire reálpolitika volt az FKP politikája, s hogy valóban léteztek egy baloldali fordulat objektív feltételei, azt jól bizonyították a választási eredmények. Az FKP a szavazatok 25,9%-ával, ami 152 képviselő helyet jelentett, az ország első pártjaként került ki a választási küzdelemből.

Az ún. Köztársasági Frontba tömörült pártok összesen alig szereztek több mandátumot, mint az FKP egyedül: a SFIO 94-et, a radikál-szocialisták és az UDSR 56-ot, a szociálköztársaságiak 16-ot.

E baloldali előretérésre és a Népfront-hagyományokra hivatkozva az FKP január 6-i levelében javasolta a szocialistáknak és a radikálisoknak egy baloldali kormány létrehozását, amely meg tudná valósítani az algériai probléma békés megoldását tárgyalások útján.⁸ A két párt azonban figyelmen kívül hagyva főleg Párizsban, de az ország más vár saiban is megnyilvánuló Népfront—követeléseket, elutasította az együttműködést az FKP-val.

A választások után szinte spontán módon Népfront-mozgalom bontakozott ki. Párizs munkásnegyedeiben és az egyetemeken Népfront-bizottságok alakultak. A nagyobb vidéki városokban szintén. Itt a bányászok és a vasutasok jártak az élen — e bizottságok megalakításában. (Dijon, Pas-de-Calais megyében stb.) E bizottságok

⁵ Lucien Lenternier: Le front unique et le congrès du Parti socialiste (CC) 1955. 9. sz. 1041. p.

Az Algériai Gyűlés két kollégiumos volt. Az egyikben európaiakat, a másikba algériaiakat választottak, 60—60-at. Egy kollégiumos rendszerben arányos választási rendszer alapján az európai telepések képviselőinek száma jelentősen csökkent volna (10 millió lakosból egy millió európai származású) ezért tiltakoztak olyan hevesen az európaiak a reform ellen.

⁶ Guy Mollet választási hadjáratot lezáró TV-beszéde 1956. január 1-én. Populaire de Paris (PP) 1956. január 2.

⁷ RPP 1956. január 101. p.

⁸ Az FKP levele a SFIO-hoz és a Radikális Párthoz 1956. január 6-án. CC. 1956. 1. sz. 1974—175. p.

által szervezett gyűléseken általában néhány százan vettek részt. A legnagyobb részvétel Lille-ben volt: 2500 munkás jelent meg a gyűlésen. A kommunista párt január 17-én Párizsban nagygyűlést rendezett, amelynek jelszava: Baloldali kormányt, baloldali többséggel. Egy új Népfrontot! — volt.⁹ E nagygyűlés volt a csúcspontja a választások után kibontakozott népfront-mozgalomnak, amely sajnos nem tudta magával ragadni a változást óhajtó tömegeket. Abban, hogy a népfront-mozgalom dinamikája nem vált átütő erejűvé, és hogy nem alakult baloldali kormány, döntő szerepe volt a szocialista vezetőknek, akik szociális változást és békét ígérő, ugyanakkor a kommunistákkal való szövetségtől mereven elzárkózó politikájukkal várokozásra, végső soron passzivitásra kényszerítették a balratartó tömegeket.

A SFIO január közepén tartott rendkívüli kongresszusán Guy Mollet megerősítve a választási hadjárat idején meghirdetett politikai irányvonalat és kiegészítve azt, a kormányalakítás jogának követelésével, mereven elzárkózott a Népfront megteremtése előtt: „Népfront? Szó sem lehet róla!” — jelentette ki.¹⁰

A kommunisták ennek ellenére a célok hasonlóságára helyezték a hangsúlyt és kijelentették, hogy minden előrelépést támogatnak, tovább fognak harcolni a munkásosztály akcióegységének és a demokratikus erők tömörítésének megvalósításáért, hogy letörjék a jobboldalt.¹¹

A burzsoázia osztályérdekéből eredően megakadályozta, hogy a legtöbb képviselővel rendelkező FKP alakítson kormányt, azért a párt nevében Jacques Duclos egy szocialista párti miniszterelnök kinevezését támogatta Coty köztársasági elnökkel folytatott megbeszélésén. A SFIO vezetője Guy Mollet alakított kormányt, amelynek összetétele arra engedett következtetni, hogy a fordulóponthoz érkezett országot a kormányon levők jobbra irányítják: három olyan miniszter is tagja lett a kormánynak, akik az előző kabinetnek is tagjai voltak, Bourges Maunoury (hadügyminiszter) Jules Gibert (belügyminiszter) Laforest (légügyminiszter) — mindhárom radikális párti.¹²

A francia társadalom valóságában rejtett baloldali fordulat lehetősége, amelyet jól tükrözött az arányos választási rendszer és amelyek közvetlenül az algériai háborúnak a francia társadalomra, az osztályharc alakulására gyakorolt hatása teremtett meg, egyenlőre szubjektív okok — a szocialista vezetők jobboldali politikai magatartása — miatt kihasználatlanul maradt.

A kommunisták a kormány összetétel nyugtalanító ténye mellett a kormányprogram számos pozitív pontjában rejlő együttműködési lehetőségeket hangsúlyozva tovább kutatták az egységfront kialakításának útját. A kormányprogram fontos szociálpolitikai intézkedéseket helyezett kilátásba: három hét fizetett szabadság, ún. öregségi alap az idősek szociális helyzetének javítására stb. A külpolitikát illetően a békés egymás mellett élés szellemében nyilatkozott és — hangoztatva ugyan feltétlenül NATO — barátságát — minden nemzetközi kérdés megoldásával kapcsolatban javasolta a Szovjetunióval való tárgyalást. (Májusban kormányküldöttség járt Moszkvában, azt megelőzően pedig szocialista pártküldöttség.) A gyarmati kérdés megoldását illetően is tovább léptek az előző kormányoknál, lemondva az erőszakos gyarmatosítási

⁹ L' Humanité 1956. január 18.

¹⁰ PP 1956. január 16.

¹¹ Etienne Fajon: Apres le congres socialiste Humanité 1956. január 17.

¹² Jean Recanti elemzése a kormányösszetételről és annak várható politikai következményeiről. L'Humanité 1956. január 31.

tásról, azt ígérték, hogy Franciaország el fogja vezetni a tengerentúli népeket a szabadsághoz. Tunisz és Marokkó függetlenségét pedig „meg fogja szervezni”.¹³

Természetesen a kormányprogram központi helyen foglalkozott Algériával. A béke helyreállítását, *valamennyi lakónak teljes politikai egyenlőséget*, gazdasági és szociális intézkedéseket ígérték, a legfontosabb feladatként jelölve meg az agrár-reform végrehajtását. Ám mindezeknek a reformoknak a megvalósítása azt a célt szolgálja, „hogy fenntartsuk és erősítsük az Algéria és az anyaországi Franciaország közötti megbonthatatlan uniót. Ugyanakkor elismerjük és tiszteletben tartjuk az algériai személyiséget.” — jelentette ki Guy Mollet.¹⁴

A kormányprogram pozitívumai nyilvánvalóak. A kommunista képviselők — e pozitívumokat szem előtt tartva bizalmat szavaztak a kormánynak azért — indokolta Jacques Duclos — hogy lehetőséget teremtsünk a kormánynak ígéretei megvalósításához és bízva abba, hogy a népi tömegek nyomása talán a közeli jövőben balra lendítheti a mérleget.¹⁵

A jobboldali képviselők — a katolikus MRP, a radikális — RDP (Faure pártja) — is a kormányra szavaztak, a szélsőjobboldali poujado-isták és néhány „független” képviselő kivételével, azzal a céllal, hogy megakadályozzák egy baloldali politika gyakorlását. Az MRP képviselője fel is szólítja a kormányt, hogy ne a választási hadjárat idején ígért politikát valósítsa meg és felejtse el az akkor tanúsított szembenállást és közeledjenek egymáshoz. („Fordítsunk egyet a választási kampány lapján.”) Az RDP képviselője pedig kijelentette: „Októberben Algériát illetően különbség volt köztünk. De most örülünk, hogy a kormányban helyet kaptak a korábbi kabinet miniszterei is, ami azt bizonyítja, hogy lehetséges szintézis.”¹⁶

A kormányprogram körüli vita már sejtette, hogy az osztályharc éleződni fog, és a kulminációs pont, amely körül az meg fog nyilvánulni, az algériai probléma lesz.

A SFIO (és a kormány) azzal, hogy elismerte az „algériai személyiséget”, lemondott a *klasszikus integrációs* politikáról, előrelépett, de megkésve és így nem olyan mértékben, hogy a mind szélesebb tömegbázisra támaszkodó és egyre dinamikusabban fejlődő algériai nemzeti mozgalom elé kerülve kézbe tudja venni annak irányítását és figyelembe véve Algéria sajátosságát (két gazdaság, etnikum, kultúra és nyelv) és megvalósítva meghirdetett reformjait *neokolonialista függéssé* változtassa Algéria klasszikus gyarmati függését Franciaországtól.

Az FKP viszont 1956-tól, a korábban vallott „alakulóban levő nemzet” (nation en formation) koncepcióját tovább fejlesztve már az „algériai nemzeti tény” (fait national algérien) elismerését javasolta.¹⁷ A SFIO említett januári kongresszusán csupán egyetlen küldött — Oreste Rosenfeld — volt, aki szintén az „algériai nemzeti tény” elismerése mellett szállt síkra.¹⁸

Az FKP és a SFIO Algériáról alkotott véleményének különbözete magában rejtette a probléma megoldására tett konkrét javaslatot, módszerek különbözőségét is. Az FKP önálló nemzetnek tekintve Algériát annak hivatott képviselőivel, vagyis a nemzeti függetlenségért politikai vagy fegyveres harcot folytató politikai erők kép-

¹³ Guy Mollet kormányprogramja: PP. 1956. február 1. A kormány tagja lett államminiszteri rangban. Houphouet Boigny az Afrikai Demokratikus Tömörülés vezetője. A bevezetett kerettörvény (10i-cadre) szélesebb jogkört biztosított a gyarmatoknak.

¹⁴ PP 1956. február 1. Az „algériai személyiség” tulajdonképpen a SFIO egész algériai politikájának a megjelölése, az uralkodó osztály korábbi merev integrációs politikájával szemben a *speciális algériai neokolonialista* politikát jelentette.

¹⁵ L' Humanité 1956. február 1.

¹⁶ Uo.

¹⁷ Leon Feix: Le moyen d'arreter la guerre d'Algérie. L'Humanité 1956. január 16.

¹⁸ PP. 1956. január 16.

viselőivel való tárgyalást javasolta. Ezzel szemben a SFIO, s nyomán a kormány is, az ún. hármas formula megvalósítására törekedett: tüszünet, választások, tárgyalás. Vagyis lényegében legális keretek között az FLN kizárásával — létrehozni a szabadságharcosok és az ultrakolonialisták között elhelyezkedő „harmadik erőt”, s erre támaszkodva új formában továbbra is biztosítani a „francia jelenlétet” Algériában. Guy Mollet február eleji algériai utazásának valóságos célja e „harmadik erő” felkutatása és a vele való kapcsolat megteremtése volt. A miniszterelnök azonban nem érte el célját, utazása e tekintetben teljesen sikertelen volt: algériai tervei, de főleg Catroux tábornoknak algériai kormánybiztos — miniszterré való kinevezése miatt,¹⁹ ultrakolonialista tüntetők fogadták és Algéria *elhagyásával*, Franciaország feldarabolásával vádolták. A Franciaországhoz hű algériai burzsoá politikusok visszautasították az együttműködést a kormánnyal, illetve olyan feltételekhez kötötték, amelyeket a francia kormány nem fogadott el: az algériai nemzeti tény elismerése és tárgyalás az algériai nép hivatott képviselőivel.²⁰

Az FLN egyik vezetője február elején szintén a tárgyalások mellett nyilatkozott, de csak azzal a feltétellel, ha elismerik Algéria függetlenségét.²¹

1956 elején tehát Algériában — ha nem is szervezetileg, de politikailag — létrejöttek a nemzeti egység megteremtésének feltételei (a nemzeti mozgalom különböző irányzatai mind elfogadták az algériai nemzeti tényt), amit a kormány nem vett figyelembe. Ezen a ponton a kormánypolitika megmerevedett, s ez nem csupán a reformprogramot sodorta veszélybe, hanem az egész IV. Köztársaság polgári demokratikus berendezkedését is.

Azt, amit az FKP még a kormányalakítás előtt mondott, hogy január 2-i többségre (a baloldali szavazók) támaszkodó FKP—SFIO egységfront nélkül folytatott politika nem lehet baloldali és szükségszerűen a jobboldal előretörését eredményezi — jól bizonyította a február 6-i Alger-i fasiszta tüntetés és hatása a hivatalos francia politikára.

A kormányt azonban a tüntetés nem arra ösztönözte, hogy a baloldalon keressen támaszt politikájához, hanem engedményeket tesz a jobboldalnak, azért, hogy kiengesztelje azt, és így leszerelje: a tüntetés napjának estéjén fogadta el Catroux lemondását, holott két nappal korábban nyilvánosan — a rádióban és a TV-ben — védte meg a tábornokot a jobboldal támadásaitól. Helyette Robert Lacoste-ot nevezte ki kormánybiztos miniszterré. A tüntetés résztvevőit pedig nem vonták felelősségre. A kormány betiltotta ugyan a jobboldalnak az 1934. februári fasiszta zendülési kísérlet évfordulójára tervezett tüntetést, de betiltotta az FKP vezette baloldali erőknek a korabeli — éppen a fasiszta zendülési kísérletre válaszoló — republikánus megmozdulásról való megemlékezését, azonos szintre emelve ezzel a kommunistákat és a fasiszta jobboldalt. Egyes szocialista politikusok legszívesebben kitörölték volna az emberek emlékezetéből a Népfront — időszakot.²²

Guy Mollet február hatodika után több beszédet mondott, amelyek már azt mutatták, hogy a kormány a nyilatkozataiban azok alaphangját tekintve, a jobboldalnak kedvező változásokat hajtott végre. Február 15-i nemzetgyűlési beszédében a kormányfő kinyilvánította kormánya megingathatatlan akaratát, hogy Franciaország

¹⁹ G. Catroux tábornok, aki a második világháború alatt De Gaulle híveként egy újtípusú gyarmati rendszer kiépítését szorgalmazta, az európai telepések szemében a „biródalom feldarabolója” volt. Dh. A. Julien: *L’Afrique du Nord en marche* Paris. 1971. 154. és 255. p.

²⁰ R. L. Tournau: *id. mű.* 406. p.

²¹ *Le Monde* 1956. február 3.

²² Ld. Charles Pot: *Vingt ans apres... Souvenons-nous!* PP. 1956. február 7.

Algériában marad: „a kormány harcolni fog azért, hogy Franciaország Algériában maradjon, és ott is fog maradni. Algéria számára jövő csak Franciaországgal van.”²³

Míg tehát a kormányprogram és az azt megelőző nyilatkozataikban a szocialista politikusok a változásokra, a reformokra támaszkodó francia jelenlétre helyezték helyezették a hangsúlyt, addig február hatodika után a francia jelenlétre, mint a fejlődés sine qua nonjára. Ilyen gondolatmenetre támaszkodik az a szocialisták által felújított klasszikus kolonialista tétel, amely szerint a fejlődés az európaiaknak (a franciák) a politikai és a gazdasági életben vezető szerepet betöltő jelenlétéhez van kötve. Ellenkező esetben egy független Algériára a gazdasági és szociális hanyatlás zúdulna.²⁴

Programja politikai bázisának kiszélesítése érdekében február 20-án Guy Mollet kormányalakítást hajtott végre: a megbukott Faure kormányban is képviselt gaulleista RPF politikusai, Chaban Delmas és M. Lemaire, léptek be a kormányba. Chaban Delmas világosan utalt a kormánypolitika változására, amikor a kormányba lépésüket indokolta: „A kormányalakításkor azért nem léptünk be, mert nem voltak meg a kedvező feltételek. Azóta változások történtek. A kormány és mi is ugyanazért harcolunk: a végrehajtó hatalom stabilitásáért és az állam tekintélyének helyreállításáért.”²⁵

Február végén a minisztertanács úgy döntött, hogy Robert Lacoste javaslatára kérni fogja a nemzetgyűléstől a kivételes hatalmat (pouvoirs spéciaux) az *algériai probléma rendezéséhez*. Ugyanakkor döntötték el, hogy 120 milliárd frankkal emelik az algériai katonai kiadásokat.²⁶

Az FKP a jobboldali előretöréssel szemben felszólította tagjait és a béke valamennyi hívét, hogy alakítsanak Béke delegációkat, amelyek a háború befejezését követelő aláírásokat gyűjtenének és a petíciókat a miniszterelnökhöz juttassák el.²⁷

E harci forma azonban nem bizonyult elég hatékornak, részben mert a kormány tagjai a Francia-Algéria híveinek tett szóbeli és tényleges engedmények ellenére sem mulasztották el soha kinyilvánítani békeszándékukat és a kormányprogramban meghirdetett algériai politika változatlanóságát, megzavarva ezzel a közvéleményt.

Másrészt e harci forma hatékonyságának kiteljesedését fékezte az is, hogy az FKP — mivel az egységfront megteremtését helyezte előtérbe, de a kormány a tömegeket kormány a tömegeket befolyásoló békeigéretei miatt is — nem mondott le teljesen a szocialista vezetésű kormány támogatásáról, bírálta tevékenységét, de nem vetette el egész politikáját, egyelőre — bizonyos fokig — várakozó álláspontra helyezkedett. Jól tükrözi ezt az álláspontot a kormányalakítással kapcsolatos kommentár, amely megállapította, hogy a kormány visszalépett meghirdetett politikájához viszonyítva, a korábbi megbukott kormánytöbbséget képviselő politikusok kerültek a kabinetbe, de az a kérdés, hogy a kormány békés úton akarja-e rendezni az algériai problémát, vagy kolonialista úton — válasz nélkül maradt.²⁸

A kivételes hatalmat, amelyet politikai, adminisztratív, katonai és jogi akciók koordinálása céljából kért a kormány, a nemzetgyűlés megszavazta. (455 igen, 76 nem). A poujade-isták és néhány „független” jobboldali képviselő szavazott nem-mel. A kommunista képviselők is megszavazták a kivételes hatalmat.

²³ PP. 1956. február 17.

²⁴ Guy Mollet: Bilan et perspectives socialistes Paris, 1958. Idézi: Etienne Fajon a XV. kongresszuson elmondott felszólalásában. CC. n. sp. 1959. 161. p.

²⁵ PP. 1956. február 21.

²⁶ PP. 1956. február 29.

²⁷ Az FKP első felhívása a Béke delegációk alakítására a február hatodiki tüntetés másnapján tartott KB ülésen történt. CC. 1956. 2. sz. 248. p.

²⁸ Etienne Fajon: Un remaniement inquietant L'Humanité 1956. február 22.

A párt, amikor-e döntést hozta, nem feledkezett meg a kormány jobboldalnak tett engedményeiről és a törvény esetleges, a békére nézve súlyos következményekkel járó alkalmazásáról, de bízott a békeerők harcának sikerében és számos más körülményt is figyelembe vett.

Lehetséges, hogy a párt nem helyesen cselekedett, amikor képviselői megszavazták a kivételes hatalmat, erre mutat, hogy számos probléma merült fel *később* a kommunista képviselők igen-jével kapcsolatban, ezért a körülményeket közelebbről is érdemes megvizsgálni. is érdemes megvizsgálni.

A jobboldal a neki tett engedmények ellenére sem mondott le a kormány megbuktatásáról, sőt éppen ezen engedmények bizonyítva a kormány szilárdságának hiányát a parlamenti megbuktatásnak és a kormányválság kirobbantásának reményét keltették a jobboldalban. A kommunisták tartózkodása vagy ellenszavazata kiegészülve a poujade-isták, az MRP — amelyet Guy Mollet a leghevesebben támadott decemberben — és néhány „független” képviselő szavazataival előidézhatték volna a kormány bukását. Az FKP számítva a jobboldalnak erre a lépésére, és hogy ezt megakadályozza úgy döntött, hogy csak a szavazáskor hozza nyilvánosságra döntését.²⁹ A kommunisták szavazata védelmezte és támogatta a kormány eddig elért eredményeit és a későbbiekre tervezett progresszív kül- és bel (szociál) politikai intézkedéseit. Március 2-án a francia kormány elismerte Marokkó függetlenségét, Ch. Pineau külügyminiszter a békés egymás mellett élés elvénél elfogadása mellett nyilatkozott. A közeljövőre tervezte a kormány a három hét fizetett szabadság bevezetését. A párt tehát az *egész* kormányprogramot — és politikát ítélte meg, amikor a döntését meghozta, és nem annak egyik összetevőjét abszolutizálta. Nem rendelte alá a részt az egésznek. A kommunisták célja — helyesen — az volt, hogy a jobboldalt elszigeteljék a SFIO-tól. Az algériai háború mielőbbi befejezése érdekének sem mondott ellent a szavazat. Az FKP éppen az osztályerők pontos elemzéséből következően jól látta, hogy a béke megteremtése hosszú harc eredménye lesz és éppen ezért szavazata *megóvta* a békés rendezés *lehetőségét* a holnap számára. Ám a jelenben és a jövőben is a béke csak egy olyan békemozgalom harca révén valósulhat meg, amelynek bázisa a SFIO—FKP egységfront. *Éppen ezért a békés rendezés lehetőségének a megóvása azt jelentette, hogy az egységfront megteremtésének a lehetőségét őrizték meg.*

Így függött össze szervesen a kolonializmus elleni és a munkásegységért folytatott harc, és nem az történt, hogy a szocialistákkal való egységpolitika tradíciója erősebbnek bizonyult, mint az antikolonialista harci hagyomány, amint azt J. Fauvet állítja.³⁰

Szavazatukkal a kommunisták az egységfront fellendüléséhez akartak kedvező alkalmat teremteni.³¹

A kormány alig két héttel elfogadása után a békeszellemmel összeegyeztethetetlen intézkedések meghozatalára használta fel a kivételes hatalmat: százezer tartalékos mozgósítását és Algériába küldését rendelte el. Ekkor jelentkeztek először bíráló hangok a párton belül kommunista képviselők igen szavazatával kapcsolatban. A Központi Bizottsághoz és a L'Humanité szerkesztőségéhez az alapszervezetektől számos levél érkezett, amelyeknek kritikai alaphangja a párttagság nyugtalanságát fejezte ki az egységfront politikával, de főleg a parlamenti taktikával szemben.³²

²⁹ Humanité 1956. március 7.

³⁰ Jacques Fauvet: Histoire du Parti communiste français II. k. Paris 1965. 276. p.

³¹ A szavazás indoklását a KV március 22-i ülésének határozata tartalmazza. CC. 1956. 4. sz. 488. p.

³² L'Humanité 1956. március 31.

A kormány áprilisban újabb okot szolgáltatott az aggodalomra. A béke delegáció mozgalomnak, aktivitása növekedése ellenére csupán azt sikerült elérnie, hogy a mozgósított tartalékosok behívásának időpontját a kormány néhány héttel elhalasztotta. Április 12-én 50 ezer tartalékost hívtak be és küldtek Algériába, ahol ezzel az ottlevő katonák száma 370 ezerre emelkedett. Ugyanaznap kommunista képviselők egy csoportja járt a miniszterelnöknél: nyugtalanságukat és tiltakozásukat fejezték ki a pacifikáció hangzatos jelszavával takargatott erőpolitika alkalmazásával szemben.³³ A kormánynak ez a lépése, amelyet nem sokkal később a béke követeléseket elnyomó számos intézkedés követett (az FKP lapjait békepropagandájuk miatt elkobozták, a háború ellenes agitációért tartóztatták le La Villedien kommunista polgármesterét is) arra indították a pártot, hogy tiltakozzon a különleges hatalom ilyen jellegű felhasználása ellen: „A kommunisták nem ilyen politikához adták szavazatukat a kormánynak.³⁴ A párttagság egészséges nyugtalanságának a különleges hatalom megszavazása volt az oka, de szerintünk a kérdés lényege mégsem az, hogy miért nem tudták a kommunisták és a békét óhajtó tömegek arra kényszeríteni a kormányt, hogy a különleges hatamat ne a katonai megoldás elfogadtatására és a háború ellenes erők elnyomására használja fel, hogy a parlamenti takitkát miért nem tudták megfelelő tömegakciókkal támogatni, s békepolitikára kényszeríteni a kormányt.

A szocialista politikusok abból a hamis — alapvetően burzsoá érdekeket szolgáló — tételtől indultak ki, hogy a szocializmust a kommunista párt mivel „demokrácia és nemzetellenes”, nem képes felépíteni. Ebből következett, hogy a szocialisták mindenféle szövetséget elutasítottak a kommunistákkal. Guy Mollet március elsjén CBS amerikai rádióállomásnak adott nyilatkozatában kijelentette: „Nem volt, nincs és nem is lesz a legkisebb elkötelezettségem sem a kommunista párt vezetőivel.”³⁵

A szocialisták szembenállása a kommunistákkal az SZKP XX. kongresszusa után, éppen akkor, amikor a kormánypolitika jobbracsúszása miatt szaporodtak e politikát bíráló hangok, egyre hevesebb támadássá változott, s a két párt közötti együttműködés lehetőségének reménye tovább csökkent. A kongresszusnak a lenini eszmék megsértéséről és az elkövetett hibákról hozott határozatát — hasonlóan a korabeli nemzetközi munkásmozgalom revizionistáihoz — saját kommunista ellenes álláspontjuk igazolására igyekeztek felhasználni és a „desztalizáció” élharcosainak tüntették fel magukat.³⁶ Ez a körülmény *rendkívüli* mértékben megnehezítette a francia kommunisták helyzetét. Az egyes szocialista országokban jelentkező problémák súlyosbodásának és az FKP választási sikereinek egybeesése *nem hatott* pozitívan a kommunista — szocialista egységfront kialakítására.

Az FKP talán akkor követett el hibát, amikor a szocialista vezetők egységfront-ellenes politikájára ellenére is szinte kizárólag a felsőszintű kapcsolatokra, illetve a parlamenti taktikára helyezte a hangsúlyt. Viszont meg kell jegyezni, hogy éppen mert a szocialista dolgozók bíztak a kormányban, és a SFIO vezetésében, a felsőszinten keresztüli megnyerésük *nem tekinthető* elhibázott lépésnek.³⁷

Az FKP gyorsan kijavította a hibát és másfél, két hónap múlva — különösen azután, amikor a május 9-én tüntető fasisztákkal szemben újra elnéző volt a kormány —

³³ CC. 1956. 5. sz. 643. p.

³⁴ Paix en Algérie. A KB nyilatkozata. 1956. ápr. 27. CC. 1956. 5. sz. 644. p.

³⁵ PP. 1956. március 5.

³⁶ „A Rajk-ügy számunkra, szocialisták számára egy Dreyfus-ügy.” PP. 1956. április 2. Márciusban került előtérbe a szocialista országok belső problémáinak tárgyalása a SFIO lapjában, olykor még az alégiai kérdést is háttérbe szorítva.

³⁷ M. Thorez később is visszatért a szavazással kapcsolatban felmerült problémákra. Így pl. a KB 1958. okt. 4-i ülése is viszonylag hosszasan foglalkozott vele. M. Thorez: Válogatott cikkek és beszédek Bp. 1965. 50—51. p.

egyértelműen bíráló, ellenzéki alapra helyezkedett a kormánnyal szemben. A május 9—10-i KB ülésen kritikusan szemlélve a pártnak az előző hónapokban folytatott politikáját, és háborús politikát folytató kormánynak nevezve Guy Mollet kabinetét, az elkövetkezendő időszak fő feladataként a tömegkapcsolatok erősítését és a kommunista politika, mint egyetlen valóban békepolitika tömegbázisának a kiszélesítését jelölte meg.³⁸

A kommunista képviselők a június eleji szavazáson megvonták a bizalmukat a kormánytól.

Már az imént jelzett körülményekből és problémákból is következik: annak oka, hogy a békemozgalom nem tudta a háborús politikáról való lemondásra kényszeríteni a kormányt, nem egyszerűen az volt, hogy e mozgalom gerincét alkotó kommunista párt taktikájában hiányosságok mutatkoztak. A múlt öröksége sem hatott kedvezően a békeharc kimenetelére.

A munkásegység megbomlása 1947/48-ban kedvezőtlenül hatott a munkásosztály harcának eredményességére, a reformista szocialista vezetők segítették a burzsoáziát hatalmának megszilárdításában, az amerikai politika, a hidegháború franciaországi képviselőivé váltak. E körülmény, a nemzetközi politikai helyzet (háborús feszültség) és a nemzetközi munkásmozgalomban tért hódító dogmatizmus hatással volt a francia kommunisták politikájára is. A negyvenes évek végétől egyre jobban elmérgesedett a viszony a kommunisták és a szocialisták között, amelyet az 1956. januári választások utáni kommunista egységfront törekvési kísérletek egyik napról a másikra nem tudtak megváltoztatni. (A baloldali választási győzelmet nem előzte sem felsőszintű egységfront egyezmény, mint 1936-ban, sem egységfront követelő tömegmozgalom). Ennek oka nem csupán az volt, hogy a szocialisták mereven elzárkóztak, hanem az is, hogy a kommunista párttagság sem volt egyértelmű bizalommal a szocialisták iránt. Mindezek ellenére a januári választások eredménye jó kiindulópontnak tűnt az egységfront kialakításához. Ám a franciaországi osztályharc — konkrétan a gyarmati kérdés — azon belül is a speciális algériai probléma körül éleződött ki, s ez a kérdés (ti. a gyarmati kérdés) amely a szociáldemokrata ideológiának talán a burzsoá ideológia által leginkább megfertőzött területe.

S mindezt az ellentmondásos helyzetet bonyolította — mint már említettük, — hogy egybeesett a nemzetközi munkásmozgalom új irányvonala kialakulásának kezdetével, a személyi kultusz káros következményeinek felszámolásával.

E különböző tényezők *együttes* hatása okozta tehát, hogy a választási eredményekben testet öltött egységfront-lehetőség nem vált valósággá: vagyis a kölcsönös bírálatban és támadásban kimerülő kommunista-szocialista viszony felszámolásának lehetősége akkor teremtdődött meg, amikor az osztályharc olyan konkrét kérdés körül zajlott, amellyel kapcsolatban a legnagyobb az ideológiai ellentét a kommunisták és a szocialisták között, s mindez a nemzetközi munkásmozgalom egy kritikus szakaszában.

E körülményeket figyelembe véve nem tudjuk negatívan értékelni, hogy a kommunisták megszavazták a kivételes hatalmat. A szocialista és burzsoá politikusoknak — kihasználva a nemzetközi munkásmozgalomban keletkező és némely esetben igen súlyos problémákat — sikerült elérni azt, hogy a kormány békét ígérő és háborút hozó politikájából kiábrándult tömegek eljussanak az FKP-hoz, sőt az ingadozó elemek a pártot is elhagyták. Ezen a szocialistákból kiábrándult, az FKP-hoz eljutni nem tudó tömegben a politikai közömbösség lett úrrá. E kiábrándult tömeg egy részét

³⁸ Le développement du front unique pour la paix en Algérie. A KB. határozata. 1956. máj. 9. 19. CC. 1956. 6. sz. 779. 782. p.

a szejzi háború és a magyarországi ellenforradalom nyomán feltámasztott sovíniszta és kommunistaellenes hisztéria a háborút is feltételező Francia Algéria híveivé és a tervezett reformok ellenségeivé tette. Nagyobb részük azonban a problémák megoldatlanságáért a parlamenti demokráciát tette felelőssé. Így nyert teret a közvéleményben egy prezidenciális rendszer igénylése, és az elnök személyét illetően már De Gaulle neve is felmerült.

A januári választási eredmények keltette jogos egységfront remények nem váltak ugyan valóra, de nem is tűntek el örökre, hanem éppen a kormányban és a pártvezetésben levők fokozódó háborús politikájával szemben — kétségtelenül lassan és nem egyértelműen — egy újabb egységfront — lehetőség alapjai kezdtek megszületni.

E kibontakozásnak csupán a fő vonalait említjük az alábbiakban.

Áprilisban és májusban a katonai módszerek egyértelmű előtérbe kerülése a szocialista párton belül komoly bírálóat először szakértők, történész-politikusok részéről érte a SFIO vezetésének politikáját. Ez a bírálóat az „algériai személyiség” elutasításában és az „algériai nemzeti tény” elfogadásában öltött testet és először különös nyomatékka Ch. A. Julien fogalmazta meg, kijelentvén, hogy az „algériai nemzeti tény” elfogadása nélkül nem lehet békés megoldást találni.³⁹ Ugyanezt bizonyította áprilisban a SFIO elméleti folyóiratában megjelent cikkében Jean Rous a SFIO Igazgató Tanácsának tagja is.⁴⁰ Igaz, hogy hasonló véleményen nem sokak voltak, de a szerzők tekintélye növelte a kritika súlyát. A vezetők azonban továbbra is az algériai személyiséghez ragaszkodtak, ami eredménytelenné tette azokat a titkos tárgyalásokat is, amelyeket szeptemberig a kormány a FLN egyes vezetőivel folytatott.⁴¹

Májusban a kormány egysége is megbomlott. Mendes France államminiszter 23-án lemondott és kilépett a kormányból. Kilépését azzal indokolta, hogy a kormány az algériai politikája megvalósításakor az erőszakot részesítette előnyben, eltaszítva ezzel az esetleges algériai nacionalista szövetségeseket is.⁴²

A SFIO-nak a 48. kongresszusát (Lille 1956. június 29.—júl. 1.) a keserűséggel vegyes aggodalom jellemezte. A kongresszuson a kormány tagjai és a kormányon kívüliek felszólalása különbözött: az előbbieket természetesen a kormánypolitikát magyarázták és pozitív voltát hangsúlyozták, míg a kormányon kívüliek — bár elvben helyeselték a kormány algériai politikáját⁴³ — hozzászólásuk nagyobb részét a gyakorlati lépések eredményességét illető aggodalom és szkepszis jellemezte. Volt képviselő, aki kijelentette, hogy „egy kiúttalan agresszióban merültünk el”, és felszólította a pártot, hogy ne legyen a kormány engedékeny szolgája, hanem bírálja is, ha szükséges.⁴⁴

Az aggodalom két probléma köré csoportosult. Az egyik a IV. Köztársaság politikai berendezésének jövőjét érintette. Ezt André Philip a párt egyik legrégebb és leg-

³⁹ Le Monde 1956. máj. 2.

⁴⁰ Jean Rous: Quelle solution en Algérie? Revue socialiste 1956. ápr. 343. p.

⁴¹ Április 12-én Kairóban júliusban Belgrádban, és szeptemberben Rómában. Jacques Fauvet: La IV. République 318—319. p.

⁴² Mendes-France a legkonceptiózusabb és legnagyobb politikai gyakorlattal rendelkező Ferhat Abbas-ra gondolt, aki miután Lacoste-tal való eredménytelen tárgyalásikísérlete után április 21-én Kairóba utazott, nyíltakoztában közölte, hogy csatlakozott a FLN-hez.

⁴³ A kormány algériai politikáját konkrétan február 6-a után Lacoste dolgozta ki. Lényege: reformok bevezetésével erőltetett ütemben létrehozni egy új algériai burzsoáziát, amely tulajdonképpen azt a „harmadik erőt” alkotná, amelyet Guy Mollet februári algériai utazása során keresett. Lacoste a nemzetgyűlésben kijelentette: mielőbb földet vagy hitelt kell adni a muzulmánoknak, hogy tulajdonosokká váljanak. R.P.P. 1956. június 318. p.

⁴⁴ Marceau Pivert felszólalása PP. 1956. jún. 30. júl. 1.

tekintélyesebb politikusa fogalmazta meg: Vigyáznunk kell, nehogy olyan kalandba merüljünk, amelyből a köztársasági rendszer élve nem távozik.”⁴⁵

A másik a gazdasági helyzet háború okozta romlására hívta fel a figyelmet, főleg miután a június eleji bizalmi szavazáson kapott támogatás birtokában a kormány százmilliárd (régii) frank különleges adót (Collectif Militaire) vetett ki az algériai politika megvalósításának fedezésére. Rimbart (Seine megye) beszélt hosszan a háború gazdasági következményeiről. Szerinte a pacifikációs politika, amelynek pénzügyi következményeit nem gondolták át, már elkésett és nyomába lépő tiszta erőpolitika pedig súlyos gazdasági problémákat okozhat: „Félnünk kell attól, hogy Algéria megmentése közben el fogjuk veszíteni Franciaországot, egy gazdasági Dien Bien Phu-t fogunk elszenvedni.”⁴⁶

A kongresszuson két indítványt bocsátottak szavazásra az algériai probléma rendezését illetően. Az egyiket, amely a Pártvezetés támogatását is élvezte, P. Commin nyújtotta be. E tervet továbbra is a politikai megoldást részesítette előnyben: tárgyalás az algériaiak szabadon választott képviselőivel Algéria jövőjét illetően, a tüzszünetről viszont azokkal kell tárgyalni, akik ellen harcolnak. Az indítvány hangsúlyozta a kétfrontos harcot: a szabadságharcosok és az ultrakolonialisták ellen. Ezzel korábbi véleményüket fenntartva, továbbra sem ismerték el az algériai nép képviselőjének az FLN-t. Ez az álláspont és a katonai akciók fokozása illuzórikussá tette az indítvány pozitív vonatkozásait is. Az indítvány 3720 szavazatból 3308-at kapott.

A kisebbségi indítvány, amelyet A. Philip terjesztett elő, nem nagyon lépett túl az általánosság szintjén. (Pl.: sürgős intézkedés a béke megteremtésére.) Nem célozta az FLN elismerését, viszont határozottan és egyértelműen követelt szigorú intézkedéseket az ultrakolonialisták ellen. (Pl.: az adminisztráció radikális megújítása ezen elemektől.) Végső soron tehát nem fogadta el a pártvezetés „kétfrontos” harcát. Felszólalásában A. Philip még tovább ment és „algériai nemzeti öntudat” létezését állapította meg.⁴⁷

Mind ezek a bíráló megjegyzések azonban még csupán a pártpolitika tagadásának, szervezeti téren pedig a párt bomlásának a csírait rejtették magukban.

A Szezei-csatorna államosítása, amely a francia burzsoáziát különösen sújtotta, a jobboldali politika térhódítását eredményezte Franciaországban: az FLN vezetőinek — Rabatból Tuniszba repülve — elfogása és főként az Egyiptom elleni katonai agresszió. Az említett események tovább mélyítették a SFIO válságát.

December elején a Szocialista Internacionálé olyan indítványt fogadott el, amelyik elítélte Anglia és Franciaország fegyveres beavatkozását a Közel-Keleten. A csapatok visszavonását követelte és támogatta az ENSZ ilyen értelmű határozatát. A francia szocialista küldöttek elhagyták az ülést.⁴⁸

A SFIO vezetésének azonban a párt Országos Tanácsának december közepén tartott ülésén a felkorbácsolt nacionalista hullámot kihasználva sikerült jóváhagyatni azt a politikát, amely az ellenzék egyik képviselőjének találó megjegyzése szerint „a háborút békének hívja, az elnyomást pedig pacifikálásnak.”⁴⁹

Az ellenzék kibontakozása ellenére az egységfront kialakulása nem haladt előre, mert *e születő ellenzék nem adta fel kommunistaellenességét*, és ennek reakciójaként

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ PP. 1956. július 2.

⁴⁸ PP. 1956. dec. 3.

⁴⁹ A. Philip: Ez nem szocializmus: Nemzetközi Szemle. 1957. február 84. p.

nem feledve a múlt keserű tapasztalatait — a kommunisták között — az egységfront-taktika általános visszautasításának tendenciája ütötte fel a fejét.⁵⁰

A kommunistáknak e tartózkodó magatartása ellenére — amely csupán átmeneti volt — az egységfront létrejöttének kulcsa a szocialisták kezében volt. Ahhoz, hogy az egységfront létrejöjjön, a szocialistáknak egy súlyos elméleti tévedéstől kellett megszabadulniuk: a kommunisták nem képviselik a demokráciát, az 1789-es republikánus eszméket, vagyis — s ez a döntő — ebből a hamis tételből és politikából következett, hogy a demokrácia híveit, képviselőit, a kommunistákon kívül keresték, s ezzel szükségszerűen a burzsoázia érdekét szolgálták. Ezért maradt kihasználatlan az 1958. májusában és azt követően létrejött lehetőség, amikor az év őszén a referendummal (az új alkotmányról) kapcsolatos kongresszusi döntés — Guy Mollet szavaival élve — „valóban alkalmat szolgáltatott néhány elvtársnak a lemondásra”.⁵¹

A kongresszuson 2786 igen mellett 1176-an az alkotmány elfogadás ellen szavaztak. Az ellenzék megalakította az Autonóm Szocialista Pártot, amely még mindig csak egyes esetekben fogadta el az FKP-vel való együttműködést.

Az 1957 óta tartó bomlási folyamat a Guy Mollet-vel és a SFIO jobboldali vezetőivel szembeni opozíció a tömegmozgalmakban meglévő reális áramlatokat tükrözte vissza és annak lehetőségét rejtette magában, hogy a SFIO által befolyásolt tömegek megtalálják az osztályharc útját.⁵²

Am az FKP szívos egységfronharca ellenére De Gaulle neokolonialista béke-manőverei illúziókat keltettek a szocialistákban, akik támogatták is a tábornok algériai politikáját, és ezért nem jöhetett létre FKP—SFIO együttműködés. A szocialista pártból és a radikális pártból kivált és 1960-ban az Egyesült Szocialista Pártot megalakító ellenzék pedig azonkívül, hogy elutasította a fennálló elnöki rendszert és a SFIO reformizmusát, a rendszerbe való integrálódással, forradalmisága elárulásával vádolta az FKP-t, és így szükségképpen álforradalmiságba süllyedt, ami elméleti eklekticizmust, divergens koncepciókat takart, és mindebből az következett, hogy a társadalmi változást végrehajtó erőket nem tudta felfedezni, elszakadt a tömegektől, bázisát főleg értelmiségi fiatalok — egyetemisták alkották.⁵³

Egyes esetekben a szocialista vezetők ellenére is megvalósult az akcióegység, amely az algériai fasiszta lázadások és lázadási kísérletek ellen kibontakozott tömegtüntetésekben nyilvánult meg. (Pl.: különösen jelentősek voltak az 1961. december és 1962. február közötti antifasiszta béketüntetések.)

A kommunista—szocialista egységfront kialakításához a kedvező feltételeket a gaulle-ista politika negatívumai miatt balratolódó munkástömegek fellépése és az algériai háború befejezése teremtette meg. Mindez pozitív irányú változásra kényszerítette a szocialista pártot, ami — bár ellentmondásosan — de az 1964-ben tartott kongresszuson már tükröződik.⁵⁴

E változás eredményei a hatvanas évek második felében rendkívül éles formában megnyilvánult osztályharc révén értek be.

⁵⁰ M. Thorez: id. mű. 61. p.

⁵¹ Guy Mollet: Depuis le 13. mai. Revue socialiste 1959. április 6. p.

⁵² Jean Monteil: Le molletisme. Nouvelle critique. 1958. 10. sz. 50. p.

⁵³ André Vieuquet: Sur la nature et le rôle du PSU. CC. 1961. 4. sz. 760. p.

АЛЖИРСКАЯ ВОЙНА И ВОЗМОЖНОСТИ СОТРУДНИЧЕСТВА СОЦИАЛИСТОВ И КОММУНИСТОВ ПОСЛЕ ВЫБОРОВ 1956-ГО ГОДА

Автор исследует особенно острый период классовой борьбы во Франции. На парламентских выборах в январе 1956-го года левые силы добились решительной победы (151 депутат в парламенте). Эта победа явилась выразителем стремления к миру масс. Главной темой предвыборной кампании была алжирская война. Алжирское национальное движение укрепились и добились успехов. В конце 1955-го года и в начале 1956-го года. Эти победы доказывали, что колониальные силы не умеют решить алжирскую проблему традиционными военными средствами.

Под давлением масс после выборов республиканско-фронтовое правительство Ги Моллэ пыталось решить проблемы новым методом. Ги Моллэ обещая предпочитать переговоры вместо военного решения. Учитывая это обещание — и положительные черты программы правительства — коммунисты поддерживали правительство) одобрение путем голосования особенной власти 8-го марта 1956-го года). Они надеялись на то, что создастся единый фронт социалистов и коммунистов, который опираясь на массы желающие мира установит справедливый мир в Алжире и осуществит левую политику во Франции.

Но социалистическое правительство стремлялось осуществить политику «третьей силы», что обозначало классовое сотрудничество с буржуазией. Правительство не хотело вести переговоры ни с Национальным Фронтом Освобождения ни с ультраколониалистами, а стремилось создать промежуточную силу в Алжире. Но это стремление не приняли ни НФО ни ультраколониалисты. А Ги Моллэ и социалисты отклонили предложение коммунистов на единый фронт. и так объявленная новая политика потерпела крах и в Алжире вернулись к военным средствам (увеличили военные расходы, призвали новых континентов на военную службу и. т. д.), и не осуществлялись прогрессивные цели их социальной политики.

Но крах новой политики подвергала критике и сама Социалистическая Партия. Как стало се яснее, что из этой политика выхода нет, так раздалась критические голоса, а что касается организации, в ней начался распад, который стал очевидным после антидемократического переворота 1958-го года. Но массы разочарованные в Социалистической Партии — точнее в её правой политике — не нашли сразу путь к Коммунистической Партии. Эти разочарованные массы стали объективной базой политики единого фронта. В первую очередь коммунистам надо было вести серьезную борьбу, чтобы склонить массы на сторону политики единого фронта. Заслуга Коммунистической Партии между прочим и в том, что Социалистическую Партию реорганизовали на левой основе принимая сотрудничество с коммунистами.

LA GUERRE D'ALGÉRIE ET LA POSSIBILITÉ DE LA COOPÉRATION ENTRE LES SOCIALISTES ET COMMUNISTES AU DÉBUT DE 1956

L'auteur analyse une étape importante de la lutte des classes en France. A l'élection législative du janvier 1956 les forces de gauche ont remporté. (152 députés communistes) Cette victoire a été l'expression de la volonté de paix des masses populaires. Le sujet principal de la campagne électorale était la guerre d'Algérie qui a succédé à la guerre d'Indochine. Jusqu'à la fin de 1955 et au début de 1956 le mouvement national algérien s'est renforcé et a remporté des succès. Ceux-ci ont montré que les forces colonialistes sont incapables de résoudre des problèmes venus de la guerre d'Algérie par les moyens militaires.

Après les élections le gouvernement de front républicain de Guy Mollet ont voulu résoudre ce problème — là par d'autres moyens tenant compte de la volonté de paix du peuple. Au lieu des moyens militaires il a promis la négociation. Tenant compte des promesses du gouvernement provoquées par les masses populaires et de ses éléments positifs du programme du gouvernement les communistes ont soutenu les efforts du gouvernement. (Ils ont voté pour les pouvoirs spéciaux le 8 mars 1956) Les communistes ont espéré que leur soutien va créer les conditions favorables à la création d'un front d'unité et ce front s'appuyant sur les forces populaires va rétablir la paix juste en Algérie et va faire une politique de gauche en France.

Mais le gouvernement a suivi la politique de la „troisième force” en Algérie aussi. Il ne voulait négocier ni avec le FLN ni avec les ultras, mais il voulait établir une force politique modérée en Algérie. Ce projet a été refusé par le FLN de même que par les ultras. En France les socialistes ont refusé la politique d'unité proposée par le Parti communiste. Par conséquent la nouvelle politique déclarée des socialistes est tombée en faillite et le gouvernement est revenu sur les moyens militaires (augmentation du budget de l'armée etc.) La politique sociale était aussi compromise.

La possibilité de l'unité d'action qui existait réellement dans la société française contemporaine était tuée par la trahison des socialistes de droite.

La faillite de la nouvelle politique a provoqué de vifs débats et critiques dans le Parti socialiste (Congrès de Lille) Cette opposition est devenue de plus en plus importante (surtout après le mai 1958) mais elle était mal organisée du point de vue de l'idéologie (anticommunisme traditionnel + pseudo-révolutionnarisme) et comme organisation. (PSA) Tout cela a montré que cette opposition n'était pas encore capable de renoncer complètement la politique de la collaboration de classe avec la bourgeoisie. Mais cette décomposition du Parti socialiste a bien exprimé la faillite de la politique antiunitaire et de collaboration de classe menée depuis 1947. Cette situation constituait une base favorable à établir une politique de gauche et unitaire. Mais les masses populaires n'ont pas suivi tout de suite la politique du PCF. L'aventure de Suez et la contre révolution en Hongrie ont servi aux prétextes que les socialistes de droite mènent une propagande chauvine et anticommuniste. Après le tournant antidémocratique de 1958 l'influence du Parti socialiste a diminué davantage, mais l'esprit de l'unité n'est présenté qu'après la guerre d'Algérie surtout à cause de la lutte acharnée des communistes pour que cette unité puisse se réaliser.